

In Europa stemmen voor landbouwdeskundigheid

De beslissingen over de grote Europese landbouwhervormingen zijn genomen. Ook voor de akkerbouwsector staan de komende jaren geen grote zaken meer op de agenda. Desondanks kunnen de Europese verkiezingen van 4 juni het verschil maken voor telers in Nederland. Er bestaat een kans dat het Europees parlement meer bevoegdheden krijgt en kan meebeslissen over het Europees landbouwbeleid. Dat bevordert ook het inzicht in de manier waarop besluiten tot stand komen.

De rol van het Europees Parlement beperkte zich op het gebied van de landbouw tientallen jaren tot een adviserende stem. Dat was vooral een politiek gevoelige geldkwestie. Veel EU-lidstaten vreesden dat wanneer de landbouwcommissie in Straatsburg zou meebeslissen, dit te duur werd. In de eerste decennia van het bestaan van de EU slorpte de landbouwbevoegdheid toch al het overgrote deel van het Europese budget op. Geleidelijk daalde het aandeel van de landbouw in de Europese begroting tot minder dan 50 procent.

Het Verdrag van Lissabon maakt een einde aan die adviserende. Het parlement krijgt meer bevoegdheden, zoals het meebeslissingsrecht over het gemeenschappelijk Europees landbouwbeleid (GLB). Dat is nu nog voorbehouden aan de raad van ministers. Die wijziging kan grote gevolgen hebben voor de besluitvorming en telers in de portemonnee raken. Of het zover komt, hangt af van het Ierse referendum over het verdrag, dit najaar. Ook de Tsjechische president en Euroscepticus Vaclav Klaus moet zijn handtekening dan nog onder het verdrag plaatsen.

Of de gewijzigde machtsverhouding voordelig uitpakt voor akkerbouwers en de zetmeelindustrie in Nederland valt moeilijk in te schatten. In Europese kringen blijft een groep ambtenaren en parlementsliden waarschuwen dat boeren er op achteruit gaan, als het parlement meebeslist over het landbouwbeleid. Het par-

lement kwam altijd meer op voor de belangen van de consument en het milieu dan voor de boeren. De landbouwministers stelden tot nu toe de belangen van de boeren voorop. Als het Verdrag van Lissabon in werking treedt, vermindert de invloed van de ministers en neemt die van het parlement toe.

Mocht het zover komen, dan is het belangrijk om competente landbouwvertegenwoordigers in de parlementaire landbouwcommissie te hebben. De uitslag van de verkiezingen op 4 juni is daarvoor bepalend. Nederland levert na 4 juni 25 van de in totaal 736 Europarlementsleden.

Akkerbouwbelang

Het nieuwe Europees Parlement moet oog hebben voor de akkerbouw. De productie van akkerbouwgewassen als granen, oliehoudende zaden en eiwitgewassen is goed voor ruim 12 procent van de productiewaarde in de Europese landbouw. Ongeveer 40 procent van de landbouwuitgaven gaat naar de akkerbouwsector en 40 procent van de totale landbouw-cultuurgrond in de EU is akkerbouwareaal.

Het (machtigere) nieuwe Europees Parlement zal er vooral voor moeten zorgen dat de sterk op de export gerichte akkerbouwmarkt in de EU goed blijft functioneren. Waakzaamheid tegen afbraak van de financiële steun is geboden. Daarvoor pleit een in belang toene-

ment van de boeren bestaanszekerheid te geven, dienen er - door marktregulering en productiebeheersing - kostendekkende prijzen voor landbouwproducten te komen. Wél wil de SP boeren een verantwoorde vergoeding geven voor het in stand houden van het landschap. Niet Europa, maar de lidstaten dragen daar de verantwoordelijkheid voor.

VVD

De VVD zet het mes in de landbouwbevoegdheid. Het subsidiëren van voedselproductie is voor de liberalen uit den boze. Producenten tegen wereldmarktprijzen en importen van buiten Europa zonder tariefmuren mits andere partijen dat binnen de WTO ook doen. Boeren krijgen wel een beloning voor het in stand houden van het landschap. Het landbouw- en plattelandsbeleid wil de partij via de lidstaten of regio's laten lopen. Alleen bij marktverstoringen en overleg binnen de WTO speelt Europa nog een rol. Bij extreme gevallen moet de EU gemeenschappelijke prijzen kunnen afdwingen om de voedselzekerheid te garanderen. De VVD blijft pleiten voor een fonds om telers tegemoet te komen bij plantenziektes als Erwinia en bruinrot.

PvdA

Als het aan de PvdA ligt, verdwijnen de inkomensstoeslagen voor boeren en telers die geen beperkingen binnen hun bedrijfsvoering kennen. Directe inkomenssteun verdwijnt via een eenmalige uitbetaling, gelijk aan vijf jaar subsidie. Boeren mogen zelf invullen hoe ze dat bedrag besteden. Bedrijven in marginale landbouwgebieden blijven in aanmerking komen voor subsidie. De PvdA ziet genetisch gemodificeerde gewassen alléén zitten, wanneer de voordelen uitdrukkelijk zijn aangetoond en na toetsing aan ecologische, milieu-, gezondheids- en andere risico's. Tariefmuren en exportsubsidies verdwijnen.

mende stroming in zowel de EU-lidstaten als het Europees Parlement. Het medebeslissingsrecht zal het Europees Parlement de mogelijkheid bieden de Brusselse bemoeizucht in de akkerbouw aan banden te leggen. Als stok achter de deur zal het daarbij zijn bevoegdheid over de landbouwbevoegdheid kunnen blijven uitspelen.

Het zittende Europees Parlement heeft trouwens een belangrijke corrigerende en aanvullende rol gespeeld bij de uiteindelijke maatregelen in verband met de 'health check', de gezondheidscontrole van het huidige landbouwbeleid. Voorbeelden daarvan zijn de vereenvoudiging van de betalingen en de regels op het gebied van de 'cross-compliance', de afschaffing van de 10 procent braakleggingsregeling, de verhoging van de steun voor de plattelandsontwikkeling en de grotere rol van het milieu in het EU-landbouwbeleid. Ook heeft het Europees Parlement gewaakt tegen elke poging tot renationalisatie van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Bijrol parlement

Dat het Europees Parlement tot nader order formeel alleen een adviserende bevoegdheid heeft, wordt niet alleen in de volksmond, maar dikwijls ook in de media geïnterpreteerd als zou het parlement 'niets te vertellen hebben'. „Is dat wel zo?“, reageert Albert Jan Maat verbaasd. Hij zetelde, voordat hij de leiding bij LTO overnam, gedurende de periode 1999-2007 in Straatsburg en speelde een belangrijke rol in ondermeer de parlementaire landbouwcommissie. „Als je het slim speelt en op goede voet staat met je eigen minister van landbouw, kun je veel bereiken. Soms ben je effectiever door buiten het parlement contacten te leggen dan erbinnen.”

Maat geeft toe dat de Europese ministerraad zich in principe niets hoeft aan te trekken van een parlementair advies in landbouwzaken en het parlement eenvoudiger kan 'overrulen'. „Dat gebeurt ook wel, maar het is zeker geen regel. Bij het herverdelen van de inkomensstoeslagen in de landbouw (modulatie), vorig jaar, heeft Europees landbouwcommissaris Mariann Fischer Boel het advies van het parlement overgenomen en de 'health check' van het Europees landbouwbeleid in overeenstemming met de wens van het parlement bijgestuurd.”

Weinig transparant

Voor de buitenwereld is het tot stand komen van Europese landbouwwetgeving geen voorbeeld van transparantie. Kernpunt is dat de Europese Commissie in het wetgevingsproces een cruciale rol speelt. Zij kan haar taak echter niet alleen aan en is op externe hulp aangewezen. Zij neemt het initiatief, maar de andere Europese instellingen (EU-ministerraad van landbouw en parlement) kunnen haar ook verzoeken bepaalde voorstellen te doen. Ongeveer een kwart van alle landbouwvoorstellen die de Commissie indient, is ingegeven door deze twee andere Europese instellingen.

In principe gebeurt het ontwerpen van een landbouwvoorstel onder supervisie van een topambtenaar van het betrokken directoraat-generaal landbouw. Vaak gaat het om een ingewikkelde en technische materie, waarvoor de Commissie in eigen huis niet over voldoende kennis en mankracht beschikt. Daarom gaat

VERKIEZINGSPROGRAMMA BELANGRIJKSTE POLITIEKE PARTIJEN

CDA

Het CDA wil het landbouwbudget op peil houden en het 'Europees' blijven regelen om concurrentievervalsing tussen lidstaten te voorkomen. De inkomensstoeslagen gaan wel naar beneden; via fondsen blijft het geld beschikbaar voor de landbouw. Een fonds voor fyto-sanitaire maatregelen bijvoorbeeld. Om telers schade te stellen bij ziekten of plagen. Het CDA wil genetisch gemanipuleerde teelten toestaan, omdat dit binnen de WTO niet te verdedigen valt. De partij is tegen een bodemrichtlijn. Ze stelt zich op het standpunt dat de bodem via andere richtlijnen al genoeg beschermd wordt. De christen-democraten willen in 2020 twintig procent duurzame energie uit biomassa van plantaardige oorsprong.

SP

Volgens de SP moet het Europees landbouwbeleid meer op de regionale zelfvoorziening en minder op de productie voor de wereldmarkt zijn gericht. De partij wil suikerriet, soja en palmolie niet langer over de hele wereld transporteren. Ten aanzien van de landbouwsubsidies pleit de partij voor afschaffing.

▲ Jan Mulder van de VVD aan het werk in de landbouwcommissie van het Europees Parlement.

ze op zoek naar assistentie. Die komt niet alleen van ambtenaren van de lidstaten die tijdelijk bij haar zijn gedetacheerd. De Commissie kan ook een beroep doen op onderzoeksinstellingen, internationale organisaties en honderden tijdelijke dan wel permanente groepen experts. Doorgaans raadpleegt de Commissie ook de Europese boerenorganisatie COPA, het Europees Agentschap voor Voedselveiligheid (EFSA) en sleutelfiguren uit de landbouw in het Europees Parlement, voordat zij haar voorstellen officieel aan de Europese landbouwministers presenteert.

Concrete besluitvorming

Als een voorstel van de Commissie eenmaal in de Europese ministerraad van landbouw is beland, begint de concrete besluitvorming. De 27 landbouwministers bespreken de voorstellen één keer per maand in het bijzijn van de landbouwcommissaris, hun eigen nationale ambtenaren en hun ambtenaren bij de permanente vertegenwoordiging van hun land in Brussel. Deze ambtenaren uit alle lidstaten vormen samen een werkgroep, het speciaal landbouwcomité (CSA). Het comité bereidt de vergaderingen van de landbouwministers voor en probeert het op ambtelijk niveau al eens te worden over bepaalde voorstellen. De ambtenaren staan hun ministers met raad en daad bij. Je kunt nu eenmaal niet van de excellenties verwachten dat zij op elk terrein tot in de finesses op de hoogte zijn. Als de landbouwministers het niet eens worden over een voorstel van de Commissie, krijgen ze nogal eens de vraag bepaalde onderdelen ervan bij te stellen; om een compromis mogelijk te maken. Het CSA, waarbij ook ambtenaren van de Commissie aanwezig zijn, haalt een voorstel geregeld door de molen. In de praktijk streeft de lidstaat die als EU-voorzitter optreedt naar consensus. Dat is de belangrijkste reden waarom de besluitvorming door de landbouwministers dikwijls vele maanden tot een jaar of zelfs nog langer duurt.

Stemming

Blijkt consensus onmogelijk, dan moet de voorzitter tot stemming overgaan. Dat gebeurt in de Europese ministerraad van landbouw bij gekwalificeerde meerderheid. Het is een systeem van gewogen stemmen, gebaseerd op het bevolkingsaantal van de lidstaten. In de Europese Unie van 27 lidstaten krijgt een voorstel van de Commissie een gekwalificeerde meerderheid als het 255 van de 345 stemmen behaalt. Die vertegenwoordigen een meerderheid van bijna driekwart (73,9 procent) van de stemmen. Wordt dat aantal stemmen niet gehaald, dan hebben de tegenstanders van het voorstel een blokkeringsminderheid en is het voorstel verworpen. 91 Stemmen zijn al genoeg om een voorstel te verwerpen. De vier grote landen (Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Italië) bezitten elk 29 stemmen. Drie van deze landen – 87 stemmen – kunnen dus regelgeving blokkeren, als ze één van de kleinste landen (die vier stemmen hebben) mee krijgen. Nederland heeft 13 stemmen. Wanneer verschillende grote landen tegen een voorstel stemmen of zich onthouden van stemming, wordt het moeilijk een gekwalificeerde meerderheid te behalen.

